

Ahitler
Doğan Kitap'tan...

gazete duvar
kitaP.

SAYI: 103 YIL: 2

THOMAS BERNHARD

**Büyük yazarın
otobiyografisi**

Koşu bandından cehenneme:

Kiler üzerine teyakkuзда bir düşünce

13

Uderzo öldü, yaşasın Asteriks

Esin İleri

20

Doğası başına yıkılan insanın öyküleri

Oylum Yılmaz

26

Hepimiz Greta miyiz?

Nükhet Seza

30

Görsel Kültür ve Fotoğrafın İzinde Instagram Kitabı Üzerine Bir İnceleme: Medyanın sosyal haline bilimsel bir bakış

Aydın Meral

35

Hayatları Duyan ve Gören Bir Roman: ausgang

Arzu Alkan Ateş

40

Hayat Gilead'a sığar mı

Aslı Güneş

Sayı: 103 | Mart 2020

Yayın Sahibi**AND Gazetecilik ve Yayıncılık,****San. ve Tic. A.Ş. adına**

Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni

Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Anıl Mert Özsoy

Görsel Yönetmen

Özgür Akkaya

Katkıda BulunanlarCihan Ülsen, Esin İleri,
Oylum Yılmaz, Nükhet Seza,
Aydın Meral, Arzu Alkan Ateş,
Aslı Güneş**Yönetim Yeri:**Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.
Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234
Sarıyer/İstanbul
Santral (212) 3463601, Faks (212)
3463635
e-mail: info@gazeteduvar.com.tr
Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,
haber ve fotoğrafların her türlü telif
hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık
Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin
alınmadan, kaynak gösterilmeden ve
link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Bu hafta kapağımıza Thomas Bernhard'ı taşıdık. Thomas Bernhard otobiyografik beşlemesinin ikinci kitabı "Kiler" de büyük bir yazar olmanın taşlarının nasıl döşendiğine dair ipuçlarını vermeye başlayarak önünde uzanan yolu reddedişinin hikayesini anlatıyor. Bernhard'ın önünde iki yol vardır: Ya tüm arzularına ve hayallerine aykırı bu küçük burjuva eğitim sistemine katlanmaya çalışıp en sonunda intihar edecek ya da tüm beklentileri boşa çıkararak tam ters yöne giderek kendi yolunu bulmaya/yaşamaya çalışacaktır. Cihan Ülsen yazdı.

Bugüne kadar 38 kitaptan oluşan Asteriks'in maceraları, ilk kez 29 Ekim 1959'da Pilote dergisinin ilk sayısında yayımlandı. Asteriks ve arkadaşlarının maceralı dünyasını bize açan Goscinny & Uderzo ikilisinin hayattaki son ferdi Albert Uderzo, geçtiğimiz salı akşamı, 92 yaşında, Paris'teki evinde öldü. Bize de bu iki eğlenceli ihtiyardan öğrendiğimiz altın öğüt kaldı: Kaç kişi olursak olalım, zalimlere karşı direnebiliriz! Esin İleri'nin kaleminden...

İşıl Aydın'ın öykü kitabı "Cemal ve Soysuzluk" Klaros Yayınları tarafından okurla buluştu. Oylum Yılmaz, Aydın'la öyküleri üzerine konuştu.

İtalyan gazeteci Valentina Giannella'nın "Hepimiz Greta'yız" adlı kitabı A7 Kitap tarafından yayımlandı. Gianella, "Küresel ısınma nedir?", "Sera gazı etkisi ne demektir?" gibi soruları, bütün bir gençliğin sorduğunu düşünerek hazırladığı çalışmasıyla, meseleyi teoride ve pratikte yalın bir dille anlatmayı hedefliyor. Nükhet Seza inceledi.

Aydın Meral, Arzu Alkan Ateş ve Aslı Güneş bu sayımıza katkıda bulunan diğer isimler oldular.

Marifet iltifata tabidir!

İyi okumalar...

Anıl Mert Özsoy

Koşu bandından cehenneme: Kiler üzerine teyakkuzda bir düşünce

*yalnızdı sabah erken
kuşlarla göğün altında
dedi ki cehennem yeşil olacak*

Thomas Bernhard, *Ayin Demiri Altında*

Thomas Bernhard otobiyografik beşlemesinin ikinci kitabı “Kiler”de büyük bir yazar olmanın taşlarının nasıl döşendiğine dair ipuçlarını vermeye başlayarak önünde uzanan yolu reddedişinin hikayesini anlatıyor. Bernhard’ın önünde iki yol vardır: Ya tüm arzularına ve hayallerine aykırı bu küçük burjuva eğitim sistemine katlanmaya çalışıp en sonunda intihar edecek ya da tüm beklentileri boşa çıkararak tam ters yöne giderek kendi yolunu bulmaya/yaşamaya çalışacaktır.

Cihan Ülsen

“

Rutine direnme ve zaruret halinin getirdiği meselenin okunduğu kadar çetrefilli olmadığı, başka bir açıdan bakıldığında; imkan yaratma ve kendini var etme açısından haritanın görünmeyen yüzüne dair bir perspektif sunduğu açıktır. Verilen kararın içsel bir alışveriş sonucu olması son derece elzemdir.

Edward Said Kış Ruhu adlı derlemesinde mecbur olduğunu düşündüğü için her türlü kurumsal rutinden geçtiğini ancak içindeki özel bir yanın bu rutinelere direndiğini söyler. Kendini mevcut durumdan geri çekmesine neden olan şeyin ne olduğunu bilmediğini ama yalnız olduğu ya da hiç kimseyle uyuşmadığı zamanlarda bahsettiği kendine özgü mesafeliliğe şevkle sarıldığını da ekler.¹ Mecburiyet durumuna karşı bir zaruret hali geliştirme ve uzlaşmama meselesi üzerinden kazılan bu siper önemlidir. Verilen kararın bireyselliği menfi anlamlarından arındırılmıştır Said'de. Kararın alınması ama en önemlisi bile isteye bunun bireyin içten gelen itkisinden kaynaklanması gerektiği, bir uyuşmama haline karşı gösterilen öncelikli tavırlardandır.

Rutine direnme ve zaruret halinin getirdiği meselenin okunduğu kadar çetrefilli olmadığı, başka bir açıdan bakıldığında; imkan yaratma ve kendini var etme açısından haritanın görünmeyen yüzüne dair bir perspektif sunduğu açıktır. Verilen kararın içsel bir alışveriş sonucu olması son derece elzemdir. İçsel sürecin netameli boyutlarından geçmemiş, tefekkür ile boyanmamış halde alınan kararların bir yoksunluğa tekabül ettiğini söylemek abartıya kaçmayacaktır. Burada Erich Fromm'un Özgürlükten Kaçış adlı kitabında üzerinde durduğu meselenin altını çizmek faydalı olacaktır. Fromm, çoğu kişinin bir dış güç kendilerini açık açık bir şey yapmaya zorlamadıkça, kendi kararlarının kendilerine ait olduğunu ve bir şey istediklerinde, isteyenin kendileri olduğuna inandığını, ama bu inanışın kendimize ilişkin büyük yanılgılardan biri olduğunu dile getirir. Hemen akabinde, aldığımız kararlarımızın çoğunun aslında kendi kararlarımız olmadığını ve dışarıdan bize önerilmiş kararlar olduğunu; başkalarının beklentilerine uygun davrandı-

1 Edward Said, Kış Ruhu, Sf:20, Metis Yayınları

“

Yaşamın bizatihi kendisinin yitirmeye ve eksilmeye teşne olduğu gerçeğinin ayırdına varmış bir ilk çocukluk ile gençlik döneminin başlarına uzanan bu yolculuğu tersinden anlatmayı seçmiştir Bernhard. Bu seçim bilinçlidir.

ğımız, soyutlanma korkusuyla, yaşamımıza, özgürlüğümüze ve rahatımıza doğrudan gelebilecek tehditlerin yarattığı korkuyla güdülmüş bulunan bu kararlarda kararı verenin kendimiz olduğu konusunda kendimizi ikna etmeyi başardığımızı ekler.²

Thomas Bernhard'ın otobiyografik beşlemesinin ikinci kitabı Kiler bu açıdan hem bütün bir Bernhard külliyatı için giriş hem de zaruret halinin kapımıza bıraktıklarından bir direnme alanı yaratma cesaretine dair anahtar niteliğine sahiptir. Thomas Bernhard, otobiyografik beşlemesinin son cildi olan Çocuk anlatısına Voltaire'den bir alıntıyla başlar: “Hiç kimse bulamadı ve hiç bulamayacak.” Voltaire'in epey soyut kalacak bu alıntısıyla anlatıya başlaması ilk başta dikkat çekmese de Bernhard'ın özellikle otobiyografisini oluşturan diğer kitapları ile birlikte okunduğunda bu alıntının soyut olan hükmü ortadan kalkacaktır. Zira Çocuk'la sona eren bütün bir biyografinin terse doğru işleyen yapısı, bütün bir anlatının da ana omurgasını oluşturuyor.

TERSİNE KAÇIŞ

Yaşamın bizatihi kendisinin yitirmeye ve eksilmeye teşne olduğu gerçeğinin ayırdına varmış bir ilk çocukluk ile gençlik döneminin başlarına uzanan bu yolculuğu tersinden anlatmayı seçmiştir Bernhard. Bu seçim bilinçlidir. Yaşadığı, yaşamak zorunda bırakıldığı, tercihlere zorlandığı ve kaçtığı her şeyi kabullenme, fark etme, direnme ve olan biteni tersine çevirme çabası ile birlikte anlatır Bernhard. Bu çabayı aynı anlatı içerisinde ‘hiç kimsenin bulamadığı ve bulamayacağı’nın ardına düşmesini bir özgürlüğe kaçış olarak okumak gerekir belki de. Ancak tek bir farkla: Tersine bir kaçışla.

2 Eric Fromm, Özgürlükten Kaçış

Kiler'in alt başlığının "Bir Kaçış" olması bu anlamda manidardır. Bernhard, bu anlatısında önünde uzanan, verili ve dayatılan yolu/yolları reddedişinin hikayesini anlatıyor. Kendisinden çok şey beklenen, geleceği parlak lise öğrencisinden, Kiler'de çalışmaya başlayan kendi gençliğinin hikayesidir bu. Önünde iki yol vardır: Ya tüm arzularına ve hayallerine aykırı bu küçük burjuva eğitim sistemine katlanmaya çalışıp en sonunda intihar edecek ya da tüm beklentileri boşa çıkararak tam ters yöne giderek kendi yolunu bulmaya/yaşamaya çalışacaktır. Bir sabah okula giderken aniden gerisin geriye döner ve seçimini yaparak yoksul mahallesindeki bir bakkalda çıraklık yapmaya başlar. Anlatının hemen başında Erich Fromm'un temas ettiği noktadan hareketle insan için alınacak kararın hayatiliğine vurgu yaparken anlatısının ana çatısını da kurar:

"Yıllarca her sabah, bana dayatılan bu hayatta bir kırılma yaratmam gerektiğini düşünmüştüm, ama hiçbir zaman bir şey yapabilecek kudreti kendimde bulamamıştım. Uzun yıllar süresince, her defasında kesintisiz bir gerginlikle, hem de isteğim dışında bu yolu yürümeye zorlanmıştım, fakat sonunda bunu ansızın değiştirebilecek gücü kendimde buldum ve geriye dönmeyi başardım. Lakin böyle bir geri dönüş, ancak duygu ve düşüncelerin doruk noktasındayken olur, bu öyle bir andır ki, kişi ya bu geri dönüşü gerçekleştirecektir ya da artık kendini öldürmekten başka çare görmeyecektir; her şeyi göze alabilen insanın hali onun en yoğun ve ölümcül anıdır, tıpkı benim o zamanlar içinde bulunduğum durum gibi. Hayat kurtarıcı böyle bir anda, ya her şeye karşı koymalıyız ya da yok olmayı seçmeliyiz. Ben kendimde her şeye karşı koyma gücünü bulabildim.³"

“

Tam burada Kiler'in en vurucu sahnesine geri dönmek gerekiyor belki. Bernhard, ardı ardına tekrar edilen "Ters yöne gitmeliyim" cümlesini de yanına alarak iş ve işçi bulma kuruma başvurduğunu, başvuru sırasında ters yöne gitmek istediğini vurgulayacağını söyler.

İki seçeneğin varlığını olabildiğince sert bir ayrımla ifade eder Bernhard. Geri dönüş ya da kendini öldürmek. Müdanasız ve kemiksiz. Seçim, durum, kopuş için olgunlaşmış olduğunda, artık insanın elindedir. Bu olgunlaşmayı fark eden ve kendinde her şeye karşı koyma gücünü bulan Bernhard, kulakları sağır eden ve aklın ayarı ile oynayan sistemin ayırdına vardığını söyleyerek "Kendimi öldürmedim, onun yerine çıraklığa başladım. Hayat devam etti" şeklinde bir cümle kurarak içinde bulunduğu arafta kendine yeniden nasıl ruh üflediğinin altını çiziyor.

KENDİ OLMANIN ALDIRMAZLIĞI

Tam burada Kiler'in en vurucu sahnesine geri dönmek gerekiyor belki. Bernhard, ardı ardına tekrar edilen "Ters yöne gitmeliyim" cümlesini de yanına alarak iş ve işçi bulma kuruma başvurduğunu, başvuru sırasında ters yöne gitmek istediğini vurgulayacağını söyler. Kurumda çalışan memur kadının baştan beri iyi niyetli olduğunu, kendisinin ise sabit fikirli olduğunu ve kadının yarım saat boyunca akla gelebilecek en iyi imkanları saydığını ve hepsini reddettiğini anlatır. Kadının yarım saatin sonunda Scherzhäuser mahallesini sakınarak dile getirdiğini, Bernhard'ın bu adrese istekli olmasına karşılık ürktüğünü, mahallenin ismini dahi duydukça iğrendiğini, ters yön olarak tanımlanan her şeyi aşağılık bulduğunu ve Bernhard'ın kararlılığı ve ciddiyetinin sonunda kadında kendisine karşı aşağılama ve küçümsemeden başka bir şey bırakmadığını anlatır. Cioran, "Aşağılanmayı arzulamadığımız sürece herkes gibiyizdir" diyor. Bernhard da bu paralelde, nerede herkes gibi nerede kendisi olmak istediğinin ayrımını yapmayı kendi idaresi altına alınca, bu aşağılanmayı göğüslemenin, kendi olmanın aldirmazlığıyla mümkün olacağına işaret ediyor diyebiliriz.

Şehrin kusurunu kendine mal ederek yol açar kendine Bernhard. Herkes'in yüz çevirdiğine talip olur. Herkes'leşmeye, yüz çevrilene koşarak karşı durmaya çalışır. Bir anlamda kendimiz tarafından dahi durmadan maruz kalınacak aşağılanmanın önünü keser. Edward Said'in söylemlerine paralel olacak şekilde Kurt Hofmann ile yaptığı söyleşilerin bir yerinde şunu söyler Bernhard: "İnsan herkesin istediğini yapsaydı, her yere gitseydi felaket olurdu. Böylece insan kendi içinde bir şeyler kurmalı, dışardan bir şey gelmiyor ki.." Söyleşinin devamı da önemlidir. Burada her insanın kendi yolu olduğuna ve bu yolun doğru olduğuna inandığını ifade ederken abartıya kaçmadan "Beş milyar insanın karşılığında beş milyar yol"un olduğunu belirtir.⁴ Peki, buradaki şansızlık ya da yapılmayan nedir sorusuna verdiği cevap da son derece anlamlıdır: "İnsanların kendi yollarından gitmek istemeyip hep başka yol aramaları." Kendi olduğundan başka bir şey olma hevesinin bedelini, kendinden olmayan başka şeyler istemenin cehennemi olarak tasvir eder.

Hakikat her halükarda bir mecazdır. Mecaz olması bahanesiyle bütün yollar aslında bir şekilde ona çıkar ve onda hayat bulur. William Randall, "Bir hikayeyi ileriye doğru okur, geriye doğru anlarız" der, Bizi Biz Yapan Hikayeler'de. Hakikate düz ve ileriye doğru giden bir çizgide ve sadece olumlu ya da müspet duygu, düşünce ve eylemlerle erişilebileceği inancı da bir yanılısamadan ibarettir. İnsan, ileriye doğru okuyup geriye doğru anlayabilir, ileriye doğru yaşayıp geriye doğru tekamül edebilir, durduğu yer neresiyse onun tersine de özen ve dikkatini kuşanarak, ardışıklığın yanılığını kırabilir. Zıtlıkların tamamlayıcı, öğretici ve belirginleştirici taraflarından hareketle, hakikate bütün kabullerin aksine tersine doğru koşarak ve cehennemi bizatihi yaşamak isteyerek de varılabilir mi sorusuna cevap vermek bu aşamada elzem ve hatta hayattır.

4 Thomas Bernhard ile Konuşmalar, Kurt Hoffman, Sf:53, Yapı Kredi Yayınları

Çabanın en büyük karşılığının kendini aldatmakla kaim olduğunu söyleyen belirlemeler son derece çarpıcıdır. Yazar, haksız da değildir. Zira insanın bütün bir ömrü kendine çelme takmakla, kendini gözü açık bir şekilde aklamakla ve gerçeği eğip bükmeyle de anlatılabileceği alternatif bir tarih hep olagelmıştır. Kendini ikna etmeye çalışmak, nereden ve nasıl baktığından başlayarak bu meseleye dair sorulan soruların hakkaniyetine değin uzanan menfi ve müspet anlamların her veçhesinde kendini gösteren bir çaba değil midir zaten?

KİRLENEREK TEMİZLENMEK

Kentin kalbindeki kusura iltica etmek, kirli bir ayıp olduklarını fark eden insanların arasında kendine yol çizmek aslında modern dünyanın atfı ile bir cehennemdir. Kirlenerek temizlenmek, Mevlana'nın 'iyileşmek için önce hasta olmak gerek' sözünü hatırlatırcasına anlatıda kendine yer buluyor. Hastalıktan iyileşmeye, tahribattan inşaya, baskıdan özgürlüğe, başkasının kaosundan kendi kaosundaki işleyişe dünyanın cehennemlerine yolculuk yapılan geçitlerden erişme, kusurda zuhur eden yenilenme arayışının çağrısına icabet neden olmasın?

Kaçış, farkında olmakla ve teyakkuz halinde olmakla kaimdir.

"Ne zaman bir yerlere sığınmak istesek, kendimizi acizlik içinde buluyoruz. Kaçanın seçtiği yol, onun haletiruhiyesine uygun düşüyor. Onu hep kaçarken görüyoruz ve neden kaçtığını bilmiyoruz, oysa her şeyden kaçıyormuş gibi görünüyor. İnsan, doğduğu andan itibaren yaşamdan kaçıyor. Kaçıyor çünkü daha ilk andan itibaren onun ne olduğunu biliyor."¹⁵

Başka yollar arama çabası beraberinde bağımlı olmayı da getiriyor. Kendi yolunun dışına çıktığında, yabancı olduğu yolun sana yabancı gelen azığına muhtaç olmaya başlanması.. Bağımlı olma kendinden feragatle yer yüzünde hiçbir zaman yalnız kalamayacağın bir delilik haline tekabül ediyor. Kendi yolunun içinden geçtiği, bağlandığı ana yollara çıkmak belki de insanın kendisi ile herkes arasındaki tek uzlaşma eylemi olabilir.

“Soğuk” adlı eserinde, bu kaçışa dair beşlemesinde yer verdiği sarmal anlatıları için epigraf niteliğinde bir cümle kuruyor Bernhard: “Hayatımı kendi ellerimin arasına almalıydım. Kendimden beklediğim şey daimi bir teyakkuz haliydi.” Teyakkuzun kelime olarak uykudan uyanma, gözünü açma, gafletten kurtulma, uyanıklık, tetikte olma, dikkatle bekleme gibi anlamları var. Bernhard’da bunun karşılığı; rutinlere, insanı kuşatan dış güçlere ve içteki, değişime karşı cılızlık fısıldayan tuzak tekinlere, hakikatin rotasına koyulan barikatlara, aşılanmama arzusunun, herkesleşmeye karşı kendinde bir dikkat kararlılığı beklentisini yaşatmak. Bu teyakkuz halinin hangi ilkelerle uyuşup uyuşmadığını düşünmeden bu hali her şeyin üzerinde tutarak, kendi yaşamına kendiliğinin mührünü vuran ve mantık ilkelerine aykırı davranan genç bir adamın söyleyecek ilk sözü elbette bu olmalıydı: “Öteki insanları ters yöne giderek buldum.”

O halde neden koşu bandından cehenneme diye sorulursa, nafile koşu ile gerçek koşu arasındaki eylem ve bilinç farkını, Lewis Carroll’un Alice’i ve Kraliçe arasındaki diyalog ile yol almak ve yerinde saymak üzerinden düşünebiliriz.

Alice etrafına şaşkınlıkla baktı. “Bütün bu süre boyunca aynı ağacın altında olduğumuza nasıl inanayım. Her şey aynı!” “Tabii ki öyle” dedi Kraliçe. “Ne bekliyordun ki?”

“

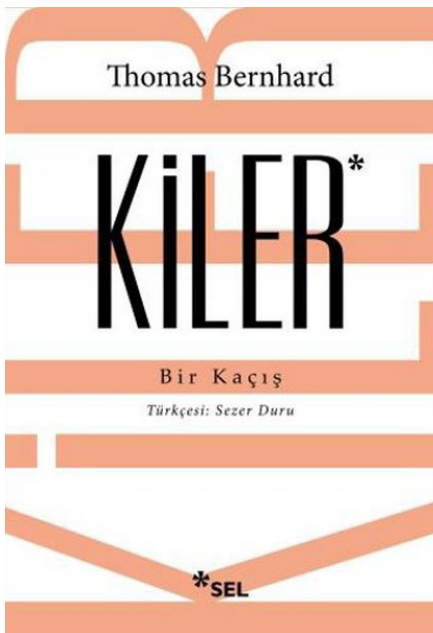
Soğuk” adlı eserinde, bu kaçışa dair beşlemesinde yer verdiği sarmal anlatıları için epigraf niteliğinde bir cümle kuruyor Bernhard: “ Hayatımı kendi ellerimin arasına almalıydım. Kendimden beklediğim şey daimi bir teyakkuz haliydi.”

“

Her şeyin gelişigüzel ve sürekli devinim halinde olduğu yönlendirmesiz ve hedefsiz suni bir çekim gücünden müteşekkil bir dünyada, bozguna uğrayacağını bile isteye, koşu bandından inerek ciğerlerini kaybetme pahasına karşıt yöne yapılan bu koşu kaidenin hüküm sürdüğü yerde istisnaya gelecek inşa etmektir.

Alice, hâlâ nefes nefese, “ çünkü bizim ülkemizde, bizim yaptığımız gibi uzun süre koşarsan genellikle başka bir yere ulaşırsın” dedi. “ Yavaş bir ülke !” dedi Kraliçe. “ Gördüğün gibi, burada ancak bütün gücünle koşarsan olduğun yerde kalırsan.”

Her şeyin gelişigüzel ve sürekli devinim halinde olduğu yönlendirmesiz ve hedefsiz suni bir çekim gücünden müteşekkil bir dünyada, bozguna uğrayacağını bile isteye, koşu bandından inerek ciğerlerini kaybetme pahasına karşıt yöne yapılan bu koşu kaidenin hüküm sürdüğü yerde istisnaya gelecek inşa etmektir. Anlatının sonuna doğru “Hiç şüphe yok ki er ya da geç, tam orta yerde mahvolacağız” der Bernhard. Mahvolmayı kendi iradesine teslim ederek öncelikle kendisinin başına bir bela olduğunu saklamaz ve sağlıksız gördüğü tüm tahriklerin teyak-kuz halini yok etmeye çalıştığını vurgular adeta.

Kiler, Thomas Bernhard, Çev: Sezer Duru, 92 syf., Sel Yayınları, 2015.

“İnsanlar kendilerini kurtarmak için, çoğu zaman en bariz gerçeklere bile inanmıyorlar. Huzurlarını bozmamak için sorun çıkaranlardan kaçıyorlar. Ömrüm boyunca ben de böyle bir baş belası oldum ve akrabalarımın da dediği gibi her zaman bir baş belası olarak kalacağım. Hatırladığım kadarıyla annem bana baş belası derdi, buna vasim ve kardeşlerim de katılırlardı. Ben yazdığım her cümleyle, aldığım her nefesle hâlâ bir baş belasıyım.”⁶

6 Thomas Bernhard, Kiler (Bir Kaçış) , Sel Yayınları

Uderzo öldü, yaşasın Asteriks

Bugüne kadar 38 kitaptan oluşan Asteriks'in maceraları, ilk kez 29 Ekim 1959'da Pilote dergisinin ilk sayısında yayımlandı. Asteriks ve arkadaşlarının maceralı dünyasını bize açan Goscinny & Uderzo ikilisinin hayattaki son ferdi Albert Uderzo, geçtiğimiz salı akşamı, 92 yaşında, Paris'teki evinde öldü. Bize de bu iki eğlenceli ihtiyardan öğrendiğimiz altın öğüt kaldı: Kaç kişi olursak olalım, zalimlere karşı direnebiliriz!

“

Asteriks ve arkadaşlarının maceralı dünyasını bize açan Goscinny & Uderzo ikilisinin hayattaki son ferdi Albert Uderzo, geçtiğimiz salı akşamı, 92 yaşında, Paris'teki evinde öldü.

Asteriks'i bilmeyen var mı? Hani Sezar'ın ordularına kafa tutan bir avuç Galyalı'nın maceralarının anlatıldığı ve dünya çapında yaklaşık 400 milyon kopya satan çizgi roman serisi. Milattan önce 50 yılında, Roma İmparatorluğu Galya'yı (şimdiki Fransa diyelim) işgal etmiştir. Her maceranın ilk sayfasındaki haritaya bakınca, büyüteçle gösterilen yerde, ufacık bir köyün bağımsızlığını koruduğunu görürüz. Haritanın altında ise şu yazar: “İsa'nın doğumundan önceki 50. yıldayız. Romalılar bütün Galya ülkesini ele geçirmiş. Bütün Galya ülkesi mi? Hayır! Domuzuna Galyalı olan küçük bir köy düşmana direniyor.”

Asteriks ve arkadaşlarının maceralı dünyasını bize açan Goscinny & Uderzo ikilisinin hayattaki son ferdi Albert Uderzo, geçtiğimiz salı akşamı, 92 yaşında, Paris'teki evinde öldü. Bize de bu iki eğlenceli ihtiyardan öğrendiğimiz altın öğüt kaldı: Kaç kişi olursak olalım, zalimlere karşı direnebiliriz. Tabii biraz devgücütazımızı şerbeti de fena olmazdı!

Peki kim yaşıyor bu köyde? İçene güç veren ve köyün Roma lejyonerlerinden korunmasını sağlayan sihirli iksirin gizli tarifini bilen tek kişi, Hokuspokus ile başlayalım. Köyün büyücüsü Hokuspokus, uzun beyaz saçı sakalı, sırtında kırmızı pelerini ve elinde altın orağıyla ağaç tepelerinden ökse otu toplayıp başka malzemeler de katarak köyün alametifarikası olan iksiri hazırlıyor. Çocukken kazana düştüğü için iksire ihtiyacı olmayan ama her macerada iksir için yalvaran Hopdediks dışında, içenler güçlenip Romalıları pata küte dövüyorlar. Seriyeye adını veren sarışın ufak tefek Asteriks'in en yakın arkadaşı patlıcan burunlu Hopdediks'in köpek dostu İdefiks ise 5. albümde hayatımıza girdi ve bir daha hiç ayrılmadı. Köyün şefi Toptoriks ve karısı Dediğimdediks, deniz kıyısında yaşayıp sat-

tığı balıkları Lutecia yani Paris'ten getirten ve bayat balıklar kokuyor diyenle, özellikle de demirci Tamotomatiks ile kavgaya tutuşan Palamutiks ve her maceranın son karesinde sussun diye ağaçtan sarkıtılan ya da bir yere kapatılan köyün bet sesli ozanı/müzişyeni Dertsiziks ile birlikte adını bildiğimiz 29 karakter ve daha niceleri yaşıyor.

BU SİHİRLİ DÜNYAYI YARATAN GOSGINNY VE UDERZO

Bugüne kadar 38 kitaptan oluşan Asteriks'in maceraları, ilk kez 29 Ekim 1959'da Pilote dergisinin ilk sayısında yayımlandı. 1961 senesinde kitap olarak basıldı. Asteriks'in iki babasından biri, yazar René Goscinny 1977 yılında ölmüştü. Onu aynı zamanda Pıtırıcık'ın (Le Petit Nicolas) yaratıcısı ve Morris'in efsanevi karakteri Red Kit'i (Lucky Luke) uzun bir süre kaleme alan kişi olarak da tanıyoruz. Partnerinin ölümünden sonra, 34. bölüme kadar, basılan 10 kitabı Albert Uderzo hem yazdı hem de çizdi. Artrit nedeniyle çizim yapmayı bırakan Uderzo ilk başta Asteriks'in başkaları tarafından çizilmesine karşı gelse de, 4 yıllık bir sessizlikten sonra 2013'te bayrağı devretmeye razı geldi. O tarihten beri basılan dört macerayı Jean-Yves Ferri yazdı, Didier Conrad resimledi. Covid-19 salgınının ilk günlerinde sosyal medyaya düşen görsellerden hatırlayacağınız koronavirus isimli kötü karakterin yaratıcıları da bu yeni ikili.

İtalyan bir çiftin oğlu olan Albért Uderzo, 1927 yılında Fransa'da doğuyor. 40'lı yılların başında Chêne yayınevinin düzenlediği bir çizim yarışmasını kazanıp orada çizer olarak çalışmaya başlıyor. Goscinny ise o sıralarda çocukluğunu geçirdiği Arjantin'den ayrılmış, New York'ta yaşamakta. 1951 senesinde Belçikalı haber ajansı World Press'in Paris ofisinde çalışmak için doğ-

“

Bugüne kadar 38 kitaptan oluşan Asteriks'in maceraları, ilk kez 29 Ekim 1959'da Pilote dergisinin ilk sayısında yayımlandı. 1961 senesinde kitap olarak basıldı.

duđu Őehre d6nen Gosciny, orada yeni işe baŐla-
mıŐ olan Uderzo'yla tanıŐıyor ve bir daha aralarından
su sızılmıyor.

1959'un bir yaz akŐamında, Paris'te bir sosyal ko-
nutun balkonundayız. Gosciny ve Uderzo, bal-
konda pastis içerirken bir taraftan da yeni çıkacak
Pilote dergisine bir çizgi karakter yaratmak için
zihinlerini birleŐtiriyorlar. Taş devrinden başlayan
sohbetleri Galyalılara vardığında ise kuŐakları et-
kileyecek bir evren doğuyor. Bu muzip ikili, her-
kese, karakterleri yaratırken derinlemesine pazar
araŐtırması yapıp bilgisayardan yararlandıkları-
nı s6ylemiŐ. Ama 70'lerin sonunda bir r6portajda
aslında balkonda iki içip kahkahalar atarak bu
karakterleri yarattıklarını itiraf ediyorlar. O gece,
Galyalılara -iks, Romalılara -us ile biten isimler
veriyorlar ve bu y6ntem halen devam ediyor. İsim-
lere bakarak kimin hangi halktan olduğunu an-
lamak kolay, 6rneğin Yunanlılara -as, Mısırlılara
-is, Hintlilere de -ah ile biten isimler veriyorlar.
Anlattıklarına g6re, hep kahkaha atarak.

TÜRKÇE ÇEVİRİLER: HOPDE- DİKS'TEN OBELİKS'E

Bu kelime oyunları ve mizahi dil bize T6rke ver-
sionlarda da eŐlik ediyor, hatta karakterleri çok
sevmemizde bunun da etkisi vardır diye d6Őün6-
yorum. Aslında, 1960'larda Serdar Yayınları, ki-
tapları Aster ve B6c6r ismiyle ve telif vermemek
için başka yazar/çizerlerin adıyla basar, sonraki
yıllarda da Bulvar ve Terc6man gazeteleri tefrika
olarak yayımlar. Ama hepimize ulaŐan ve aşına
olduđumuz ilk resmi çeviriler için 1973 senesini
beklememiz gerekiyor. Kervan yayınları, serinin
16 kitabını, sekizi Halit Kıvanç, sekizi de Tefvik
6nsi çevirisiyle yayımladığından beri Asteriks ve
arkadaşları hayatımızın bir parçası haline geldi.

“

Kervan
Yayınları, serinin
16 kitabını, sekizi
Halit Kıvanç,
sekizi de Tefvik
6nsi çevirisiyle
yayımladığından
beri Asteriks
ve arkadaşları
hayatımızın
bir parçası
haline geldi.

2009 senesinde Albert-René yayınlarından (Albert Uderzo ve René Goscinny'nin isimlerinden) çıkan ansiklopedik Asteriks kitabına göz atıyorum. Hazırlanmasında Uderzo'nun da büyük emekleri olan kitapta, karakterlerin yabancı dillerdeki isimlerinin çizelgesi var. En tepede de şu yazıyor: Asteriks ve Obeliks'in isimleri her dilde aynıdır. Oysa Türkçe basımlarda Obeliks önce Hopdediks olacak, daha sonra da hiç ısınmadığım Oburiks adını alacaktı... Peki ya diğer karakterler?

Asteriks'in adı yıldız işareti* asteriskten, Hopdediks'in adı Obélix ise ÷ ve † şekillerinde yazılan obelus sembolünden türetilmiş. Obeliks aynı zamanda dikilitaş demek, yani Hopdediks'in mesleği olan taş oymacılığına atıf var. Hokuspokus ökse otu toplamak için ağaç tepelerinde gezdiğinden, panorama kelimesinden türetilmiş Panoramix adını taşıyor. Şef Toptoriks'in Fransızca adı Abraracourcix, "tüm gücüyle" anlamına gelen à bras raccourcis deyiminden geliyor. Balıkçı Palamutiks'in ismi Ordralfabétix de Fransızca "alfabe sırasına göre" demek, köyün ozanı Dertsiziks'in özgün adı Assurancetourix ise, "assurance tout risque/her riske karşı" diye adlandırılan bir çeşit araba sigortasından alınmış. Bu vesileyle, yaptığı kelime oyunları ve incelikli mizah anlayışıyla bu isimlerin birçoğunu, özellikle de "devegücütazıhızı" nı dilimize kazandıran, bize Asteriks dünyasını sevdiren Halit Kıvanç'a sonsuz sevgiler yollayalım.

BİTMİYEN MACERA

Bir taraftan kendi köylerini Sezar'ın ordularından korunurken bir taraftan da yardım isteyenlerin peşinden dünyayı dolaşan Asteriks ve arkadaşları, Roma, Atina, Hindistan, Mısır'ı geziyor, hatta Olimpiyatlar'a katılıyor. Zaten yazar Goscinny, karakterlerin oluşma sürecinde Uderzo'dan tek bir şey rica ediyor, o da karakterler kolayca yolcu-

Asteriks'in adı yıldız işareti* asteriskten, Hopdediks'in adı Obélix ise ÷ ve † şekillerinde yazılan obelus sembolünden türetilmiş. Obeliks aynı zamanda dikilitaş demek, yani Hopdediks'in mesleği olan taş oymacılığına atıf var.

“

Uderzo'nun da aramızdan ayrılmasıyla birlikte, koskoca bir evren öksüz kaldı. "Romalılar çıldırmış olmalı", "Sana iksir yok, sen kazana düştün" ya da "Aşksız hayat ne kadar bayat" replikleriyle akılımıza kazınan Asteriks dünyası artık yeni kuşak okur ve yazar/çizerlere emanet.

luğa çıkabilsin diye köyü deniz kıyısına yerleştirmesi. Goscinny'nin bu deniz, özellikle de okyanus sevgisi, üç yılda bir tayini çıkan babasıyla dünyanın dört bir tarafına sayısız kez gemi yolculuğu yapmasından geliyor. Uderzo da, kendi Kelt atalarına bir saygı duruşunda bulunarak köyü Fransa'nın kuzeybatısında bulunan Brötanya kıyılarına çiziyor.

Asteriks serisinde, coğrafya kadar tarih de var. Ama Jül Sezar ve Kleopatra gibi tarihi karakterlerin yanında popüler kültüre de selam çakılıyor. Goscinny&Uderzo ikilisi, Beatles'in Yellow Submarine şarkısından yola çıkıp İelosubmarine isimli bir karakter yaratıyor, hatta Beatles üyelerini de bir bölümde çiziyorlar. Onun dışında? Liste Lorel&Hardy'den tutun eski Fransa Cumhurbaşkanı Chirac'a, ZeroZeroSix yani SıfırSıfırAltı karakteri ile karşımıza çıkan James Bond'un efsanevi oyuncusu Sean Connery'ye, gladyatör Spartakıs'e görünüşünü veren Kirk Douglas'a, hatta Arnold Schwarzenegger'e kadar uzanıyor. E, kendilerini de çizmeseler olmazdı değil mi? Üç kitapta kendilerini de çiziyorlar.

DEVE GÜCÜ TAZI HIZI ŞERBETİ

Uderzo'nun da aramızdan ayrılmasıyla birlikte, koskoca bir evren öksüz kaldı. "Romalılar çıldırmış olmalı", "Sana iksir yok, sen kazana düştün" ya da "Aşksız hayat ne kadar bayat" replikleriyle akılımıza kazınan Asteriks dünyası artık yeni kuşak okur ve yazar/çizerlere emanet. Hopdediks'in ünlü sözünden yola çıkarak "Asteriks'siz hayat, ne kadar da bayat" diyor ve Uderzo'dan aldığım devegücütazıhızı şerbeti tarifıyla bu yazıyı bitiriyorum. İk-

İksir için gerekli malzemeler: Istakoz, havuç, soğan, tuz, kır çiçekleri, dört yapraklı yonca, “taze” balık ve nef t yağ - elinizde nef t yağ ı kalmadıysa bir miktar pancar suyu da koyabilirsiniz. Ve tabii ki ökse otu.

Uderzo bir röportajında, “İksirdeki ökse otu, meşe ağacından toplanacak. Bahçemde birçok meşe ağacı var ama üzerlerinde hiç ökse otu yok, oysa kavaklarda, elmalarda bol bol var. Sanırım iksirin gücü de meşede bulunan ökse otlarının son derece nadir olmasından geliyor” diyecekti. Oysa dikkatli okur biliyor ki, o ufak Galya köyünün sakinleri sihirli iksir olmadan da yeterince güçlü. Önemli olan zalime dur deme cesareti. İyi ki yaşamış Albert Uderzo. Onu ve René Goscinny’yi saygıyla, sevgiyle anacağız.

“

Önemli olan zalime dur deme cesareti. İyi ki yaşamış Albert Uderzo. Onu ve René Goscinny’yi saygıyla, sevgiyle anacağız.

Doğası başına yıkılan insanın öyküleri

Işıl Aydın'ın öykü kitabı "Cemal ve Soysuzluk" Klaros Yayınları tarafından okurla buluştu. "Cemal ve Soysuzluk' okura doğrusal ve konforlu bir yolculuktan ziyade, labirenti çağrıştıran yılankavi bir seyir ya da çivileme bir atlayış deneyimi öneriyor olabilir" diyen Aydın ile 2010'ların Türkiye öykücülüğünü, aile kurumunu ve soysuzluk kavramını konuştuk.

Oylum Yılmaz

Derken birden bir ışık çıkar. Beklenmeyen bir andan, çalışılmadık bir yerden, öngörülemeyen bir kalemden çıkan o ışık gözünüzü alır, başka bir şey göremez, düşünemez olursunuz.

Edebiyat bazen kendi yatağında gereğinden fazla ağır akar hatta kimi zaman piyasanın da yönlendirmeleriyle neredeyse durağan hale gelir. Öyle ki, sanki yazılan ve okunan her şey birbirinin silik birer kopyası gibidir. Derken birden bir ışık çıkar. Beklenmeyen bir andan, çalışılmadık bir yerden, öngörülemeyen bir kaleminden çıkan o ışık gözünüzü alır, başka bir şey göremez, düşünemez olursunuz. Okuduğunuz her neyse kaybolup gittiğini sandığınız edebi heveslerinizin, heyecanlarınızın hepsini size geri verir!

İşte Işıl Aydın'ın Cemal ve Soysuzluk'u da, okurlarına böyle bir çarpmayı, böyle bir kuvvetli etkileşimi vadeden öykülerden oluşuyor.

Dünyanın pek çok farklı yerini kendine mekan edinen, dünyanın pek çok farklı kültürü içinde dolaşarak insanı arayıp onun içindeki arayışları öykü evrenine ustalıkla dahil eden metinler bunlar. Sert, acımasız, kültürsüz, zamansız! “Parçası olduğu doğanın canım dağları başına yıkılmak üzere” diyor insan için Işıl Aydın ve devam ediyor: “Kendini bir ömür özdeşleştirdiklerinin, parçası olduğunu sandıklarının yerinde yeller estiğini görünce, yeniye gün doğuyor sanki. O yüzden kurumlara emanet insan evladının kabuğunu soyunca geriye bir şeycikler kalmıyor oluşu karşısında duyduğum şaşkınlığı da öykülerde gizleyemiyorum. Belli ki bunu doğa da gizleyemiyor...”

Işıl Aydın'la, kendini komşu evlerle sınırlama eğilimdeki öykü evrenini dünyaya doğru büyütme cüretini, aile nostalgisine batıp çıkamayan 2010'ların Türkiye öykücülüğünü, aileden başlayan kurumsallaşma eğiliminin yok edici saçmalığını ve soysuzluğu konuştuk. Konuşurken dünyanın da yavaş yavaş sonuna gelmiş olabiliriz, ama edebiyatın sonuna değil!

2010'lar için hiç düşünmeden bir öykü “onyılıydı” diyebiliriz herhalde. Pek çok tekniğin, biçimsel yapının denendiği, bu yıllarda kalem oynatan öykücülerin belli tarzlar oluşturduğu ve diğer yandan da okurun, tırnak içinde, öyküye doydğu 2020 yılında bir öykü kitabıyla okurun karşısına çıkmak nasıl bir duygu? Öyküde söylenecekler söylendi, yapılacaklar yapıldı mı sence de? Ya da daha direkt olarak şöyle sorayım, öykü okuru Cemal ve Soysuzluk'u neden okuyacak?

“

Demlenmişlik hisleri arasında gelgitlerim var. Aslında neredeyse hemen her alanda olduğu gibi edebiyat ve özellikle de öykü dalında böyle bir bolluk ortamına doğmuş olmanın görünürlük açısından zorluklar doğurabileceği bir gerçek.

Öncelikle, bu kitabın aslında 2010 yılında çıkması planlanıp da 2020’de çıkabilmiş olması bu soruyu benim için daha manidar kılıyor. Bu kitapla ilgili gecikmişlikle demlenmişlik hisleri arasında gelgitlerim var. Aslında neredeyse hemen her alanda olduğu gibi edebiyat ve özellikle de öykü dalında böyle bir bolluk ortamına doğmuş olmanın görünürlük açısından zorluklar doğurabileceği bir gerçek. Ancak yazma biçimimden ve ürettiğim metin türünden ötürü bu tarz bir zorluğu, bu kitap başka bir ortama doğmuş olsaydı da yaşardım kanaatindeyim. Zira sezmeyi anlamaya yeğ tutmakta direnen metinler bunlar. Bu süreçte değişe dönüşe başka bir dosyaya evrilen Cermal ve Soysuzluk okura doğrusal ve konforlu bir yolculuktan ziyade, labirenti çağrıştıran yılankavi bir seyir ya da çivileme bir atlayış deneyimi öneriyor olabilir. “Hadi bak, bak ama, hayır olmadı, dön ve aynı yere yine bak” diye sesleniyor, bağırıyor ve belki bunun için yeri geldi mi tepiniyor da olabilir. Koyunda öpe okşaya büyütülen saçmaya karşı kılıç kuşanıyor olması da muhtemel. Peki bunun ne gibi bir cazibesi olabilir? Hem bir okur hem de bir canlı olarak, kara kuyular, derinlikler, uçurumlar gibi düşüş, kayboluş ve dipsiz oluşumlara tutkunlar için bu metinler bir yol macerası değeri taşıyabilir ki, yol şiiirdir.

Çağdaş öykünün temel izleklerinden biri aile. Bizim kuşağımızın yazarları da aile üzerine yazmayı çok seviyor. Sizin öykülerinizi de örneğin bana soracak olsalar aile üzerine yazılmışlar, diyebilirim pekala. Ama demem! Çünkü zannediyorum ki insanı dünya karşısında daha yekpare bir algılayış var burada. Devlet, kimlikler, aile, doğa tek bir şey olmuş insanı yutuyor, öğütüyor bu öykülerde. Neden?

“

Soyluluk'un işaret ettiklerini göz önünde bulundurup, 'Soysuzluk' kelimesindeki müphemliğe sığınarak bunu iki yere çekebilirim. İster çekirdek, ister geniş olsun, sırtını mülkiyetçiliğe yaslayarak ötekileştirme, kayırma, ayırma ve bir türlü hürriyette buluşamama tuzaklarında çırpınıp duran bu kurum adının yer yer soysuzlukla ikameli kullanımı mümkün bence.

Bunlar insanı yutup öğütmekle kalmıyor, bir de tükürüp atıyorlar bence bilinmez in orta yerine. Şimdilerde insan diye kör topal şaşkın dolanıp durana demiyor muyuz? Bir kimliğin henüz bitemediği yerde başlayan diğer kimlikten bir kolaj adeta insan ve parçası olduğu doğanın canım dağları başına yıkılmak üzere. Belki bu yeni değil, ama buna tanıklık etmek benim içimde, gerçeği sürekli tersinden okuyup, topluca yanlış anlaşılmış, dolayısıyla benim de yanlış anladığım ezberleri kazıyıp durma arzusunu canlı tutuyor. Böyle bir noktada, yeni bir bakış, düşünce, değerlendirme şekline ihtiyaç duyuyorum. Kendini bir ömür özdeşleştirdiklerinin, parçası olduğunu sandıklarının yerinde yeller estiğini görünce, yeniyeye gün doğuyor sanki. O yüzden kurumlara emanet insan evladının kabuğunu soyunca geriye bir şeycikler kalmıyor oluşu karşısında duyduğum şaşkınlığı da öykülerde gizleyemiyorum. Belli ki bunu doğa da gizleyemiyor.

Aile, soysuzluk mudur sizce?

'Soyluluk'un işaret ettiklerini göz önünde bulundurup, 'Soysuzluk' kelimesindeki müphemliğe sığınarak bunu iki yere çekebilirim. İster çekirdek, ister geniş olsun, sırtını mülkiyetçiliğe yaslayarak ötekileştirme, kayırma, ayırma ve bir türlü hürriyette buluşamama tuzaklarında çırpınıp duran bu kurum adının yer yer soysuzlukla ikameli kullanımı mümkün bence: Deri değiştirmek (büyümek) isteyen insanın içinde "soysuzluk" bir istek olarak belirebilirken; kimliklerin ötesini merak edenin, ezberi kırmaya niyet edenin diline de aile bir küfür gibi oturabilir. Soysuzluk kelimesinin küfür olabilme ihtimali bile tüm hayatın üzerine gölge düşürüyor benim dünyamda. Sanki bu gölge, bir şeylerin yeşermesine engel oluyor. Soysuz dedin mi, en azından bu kültürde, akan suların durabilmesi, bir buz devri daha gelse de kartlar yeniden dağıtılsa ve ailenin çekirdeğinin bile kalmadığı yepyeni bir düzlükte kimin kim olduğu belli olmadan uyanıversek, gibi hayallere kapılmama neden olabiliyor.

“

Sanki doğrusal anlatı ve egemen dilin çizgiselliğini aşma çabası, kendi içinde yeni düşünce yolları hatta düşünsel duraklamalar yaratıyor.

Bir yazar olarak zamanla nasıl bir ilişkiniz var? Cemal ve Soysuzluk'taki öykülerin hem gerçeğin hem de gerçeğin ötesine yerleşmiş yapısı, okurunu sanki zamanı düşünmeye çağırıyor.

Zamanın, ancak düşüncede varlık bulan bir şey olduğundan şüpheleniyorum. Gerçeği böyle oluşturduğumuzdan ve böyle çarpıttığımızdan... Bu durumda gerçeğin ötesi de hemen elini uzattığın yerde gibi geliyor. Bunu teyit etmek ister gibi çareyi, bir yandan gerçek kabul ettiklerimize yaslanıp, diğer yandan da düşünce akışlarını kırıp bozmak, eğip bükme, bunun için dili desteğe çağırarak suretiyle doğrusallığın ve algılama biçimlerinin sınırlarını zorlamakta buluyorum. Sanki doğrusal anlatı ve egemen dilin çizgiselliğini aşma çabası, kendi içinde yeni düşünce yolları hatta düşünsel duraklamalar yaratıyor. Böylece yeni bir idrak belirebiliyor. Ya da neyin gerçek neyin gerçek dışı olduğunu ayırt edemez hale gelebiliyor mantık, hatta umuyorum ki bir yerde çökme sınırına dayanıyor. Bu anlamda bu öyküler okurunu öncelikle zamansızlığı, dolaylı olarak da zamanı düşünmeye çağırıyor olabilir.

Zamanı ve gerçekliğin yapısını sizin gibi kavradığınızı düşündüğünüz metinler, yazarlar hangileri?

Zamanı ve gerçekliğin yapısını doğrudan benim gibi değilse de bambaşka kavradıklarını hissettiğim, bu anlamda da kalemimi özgürleştiren metin ve yazarlardan söz edebilirim: Virginia Woolf'un Dalgalar'ı mesela, Latin Amerikalı pek çok yazar: Fuentes, Borges; Jeanette Winter-son'dan Vişnenin Cinsiyeti; Leyla Erbil'in Cüce'si; Sevgi Soysal'ın Tutkulu Perçem'i; Gospodinov'dan Hüznün Fiziği; Sadık Hidayet'in Kör Baykuş'u; bunların dışında kadim metinler, söylenceler ve mitler...

Bugüne kadar Türkçe edebiyat içinde okuduğum en sert öyküler neredeyse Cemal ve Soysuzluk'ta yer alan öyküler. Hani deyim yerindeyse, "biz ne zaman böyle kötü olduk" diye mızıldanan iki yüzlü kültürümüze, bugüne bir şey söylemeden sadece geçmişi özleyen öykülere ve genel geçer "toplumsal cinsiyet" in diline mızrak gibi saplanıyorlar! Öfke mi, cevap mı, dilsel/ruhsal bir arayış mı bu sertliğin altında yatan?

Bu öyküleri sert olarak nitelerek gelmezdi benim aklıma. Ama diğer taraftan anlayabiliyorum da neden bu yakıştırmayı yaptığını. Benim çıkış noktam ise içimdeki, "Burada epey saçma bir şeyler oluyor!" diyen ses aslında. Mevcut gerçekliğe ve onun kitlelerce kabulüne belki kırk farklı yerden bakıp, her seferinde derin saçmalıklar, müthiş sorgulanmamışlıklar, akıl almaz çarpıtmalar olduğunu tekrar tekrar görüp, bunu dilin olanaklarıyla anlatma ihtiyacına karşı koyamamam. Benzer sınırlamalara kimi zaman - el mahkum - dilde de rastladığımda, üzerinden atlamak için kendimce arayışlara girmem de senin bir nevi "sertlik ve mızraklılık" benim "saçma ile mücadele oku" ya da "saçmayı seyreltme buhuru" olarak nitelendireceğim yaklaşımın bir uzantısı. Hem sıklıkla, "daha derinde ne var, görünenin derisini kaldırsak altından ne çıkar, bir susun da duyalım" tarzından iç monologlarım olduğu da doğrudur.

Bütün bunların ucu ruhsal arayışa da dilsel arayışa da değişiyor eminim; öfke de aralarından tıslaya tıslaya süzülüp bir yerlerde yerini isyana bazı yerlerde ise sırtmaya bırakarak sahneyi terk ediyor ya da sadece varlık buluyor ve sakinliyor. Ancak her şey bir yana, tokat değilse de deprem etkisi sevdiğim de bir gerçek.

Cemal ve Soysuzluk, Işıl Aydın, Klaros Yayınları, 2019.

Hepimiz Greta miyiz?

İtalyan gazeteci Valentina Giannella'nın "Hepimiz Greta'yız" adlı kitabı A7 Kitap tarafından yayımlandı. Giannella, "Küresel ısınma nedir?", "Sera gazı etkisi ne demektir?" gibi soruları, bütün bir gençliğin sorduğunu düşünerek hazırladığı çalışmasıyla, meseleyi teoride ve pratikte yalın bir dille anlatmayı hedefliyor.

Nükhet Seza

GAltı yıl önce Milano'dan Hong Kong'a taşınan İtalyan gazeteci Valentina Giannella, gençlik, çevre ve gelecek konusunda yazılar kaleme alınan duayen bir isim. İki çocuk annesi olan Giannella, bir süredir dünyanın geleceği ve iklim değışiklikleri meseleleri üzerine çalışmalar yaparken, kendi küçük hayatından yola çıkarak bir kitap hazırladı.

Geçen yıl, 2019 Nobel Barış Ödülü adayı Greta Thunberg tarafından organize edilen büyük küresel öğrenci protestosunun Hong Kong ayağına katılan kızı aracılığıyla, iklim krizinin gençlik nezdindeki tepkimesine tanık olan Giannella, uzun bir süredir üzerine çalıştığı iklim krizi meselesini kitaplaştırmaya karar verir. Kendi kızı aracılığıyla fark ettiği, "Küresel ısınma nedir?", "Sera gazı etkisi ne demektir?", "Biyçeşitlilik ve sürdürülebilir kalkınma nedir?" gibi soruları, bütün bir gençliğin sorduğunu düşünerek hazırladığı çalışması, meseleyi teoride ve pratikte yalın bir dille anlatmayı hedefliyor.

Yazar yöntemini, "iklim değışikliğini anlamak için ihtiyaç duyulan temel fikirleri bilimsel ve anlaşılabilir bir dille, en güvenilir kaynaklardan faydalanarak sunmak" diye tarif ederken; amacını, "gençler için ve ebeveynler, büyükanneler ve büyükbabalar için dünyamızın sağlığı hakkında sorular soran genç insanların doğrudan ve acil sorularına artık cevap vermek zorunda kalan her birimiz için" sözleriyle dile getiriyor.

A7 Kitap'tan Hepimiz Greta'yız ismiyle yayımlanan kitapta yazar, şöyle bir yol izliyor: İlk olarak Greta'nın -kısa- özgeçmişinden, onun iklim konusundaki farkındalığından ve bilinçlenme sürecinden bahsedip, ailenin bu husustaki önemine değiniyor. Sonraki

“

**A7 Kitap'tan
Hepimiz Greta'yız
ismiyle yayımlanan
kitapta yazar,
şöyle bir yol
izliyor: İlk olarak
Greta'nın -kısa-
özgeçmişinden, onun
iklim konusundaki
farkındalığından
ve bilinçlenme
sürecinden bahsedip,
ailenin bu husustaki
önemine değiniyor.**

süreçte İsveç parlamentosunun önünde başladığı pasif direnişi ve eylemselliği açıklayan yazar, Greta'nın bu pratiğinin küreselleşmesinin boyutlarını gözler önüne seriyor. Bu noktada iklim krizinin tarihçesine odaklanan ve Greta'nın referanslarını bilimsel bilgiler ışığında dile getiren yazar, dünyanın geleceğine dair sorular soruyor. İklim değişikliği hususunda devletlerin ve iktidar olgularının pasif kaldığını ve insanlığın geleceğini düşünmemekle itham ettiği Greta gibi, tıpkı yazar da aynı referansların ardından gidiyor ve küresel kapitalizmi mahkum ediyor. Bununla birlikte, iklim krizinin nasıl durdurulabileceğine ve insanlığın bu sorunu alt ediş sürecine dair de bilgi veren yazar, önümüzdeki on yıllık süreç çok önemli olduğunu belirtiyor. Fosil yakıt kullanımının derhal azaltılması gerektiğini dile getiren yazar, gelişmekte olan ülkelerin zengin ülkelerle başa çıkmaya çalışma sürecinin de krizi arttıracığı yönünde fikir beyan ediyor.

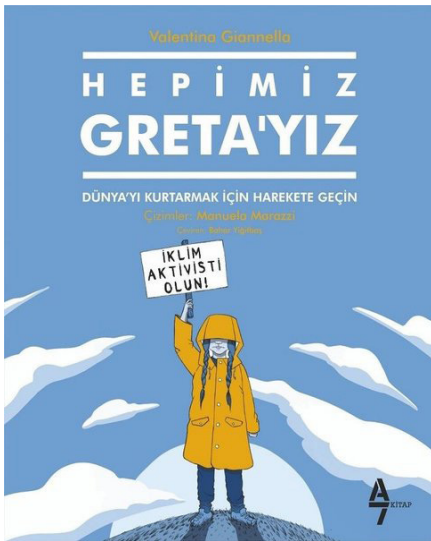
Yazarın dikkat çektiği bir diğer nokta da, iklim krizinin sonuçlarının her coğrafyada aynı şekilde tepkime vermediği üzerine: Buzullardaki erime Kuzey Kutbu'nda cereyan ederken, sel veya tayfun gibi coğrafi tepkimeler başka bir coğrafyada görülebiliyor ve her ikisi de aynı sürecinin birer parçası olarak ortaya çıkıyor. Bu noktada sürdürülebilir kalkınma olgusunun üzerinde duran yazar, sivil toplum olgusunun önemine değiniyor. Yazara göre, bu noktada Birleşmiş Milletler'e ciddi bir görev düşüyor. Yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapmak, tüketimi ve kirli atık üretimini azaltmak, geri dönüşüm, deniz ortamını korumak, sürdürülebilir tarım ve hayvan yetiştiriciliği metotları geliştirmek, beslenme alışkanlıklarımızı değiştirmek, yoksullukla savaşmak kurumun başlıca önceliği olmak zorunda.

“

Yazarın dikkat çektiği bir diğer nokta da, iklim krizinin sonuçlarının her coğrafyada aynı şekilde tepkime vermediği üzerine: Buzullardaki erime Kuzey Kutbu'nda cereyan ederken, sel veya tayfun gibi coğrafi tepkimeler başka bir coğrafyada görülebiliyor ve her ikisi de aynı sürecinin birer parçası olarak ortaya çıkıyor.

Yazar, sonraki bölümlerde temiz ve yenilenebilir enerji kaynakları üzerine yaptığı çalışmaları okurla paylaşıyor. Bu noktada doğanın faydasına olabilecek enerji üretimlerini öne çıkarırken, kapitalizmi bir kez daha mahkûm eden yazar, su kaynaklarının da temizliğinin sürekliliğine önem çekiyor.

Büyük şehirlerdeki yaşam biçimine de değinen yazar, günün sonunda iklim krizine karşı bilinç geliştirmek isteyen okur için planlı bir el kitabı sunuyor. Ona göre, gezegene fayda sağlayacak fikirlerin illa da çok büyük yatırımlardan geçmesi gerekmiyor, kamusal da olsa özel de olsa durum böyle. Yazar, Greta'ya vurgu yaparak, bazen tüm dünyadan küçük girişimcileri, sıkça da sorunlara zekice çözümlerin hayalini kuran genç insanları dinlemek gerek, diyerek bitiriyor çalışmasını. Sahi ne güzel olur değil mi, gençlere kulak vermek!

Hepimiz Greta'yız, Valentina Giannella, Çev: Bahar Yiğitbaş
128 syf., A7 Kitap, 2020.

Görsel Kültür ve Fotoğrafın İzinde Instagram Kitabı Üzerine Bir İnceleme: Medyanın sosyal haline bilimsel bir bakış

Yetgül Karaçelik'in kitaplaştırılan tez çalışması "Görsel Kültür ve Fotoğrafın İzinde Instagram", Notabene Yayınları tarafından yayımlandı. Instagram'ın hayatımıza ne kadar etki ettiğini ve değiştirci olduğunu gösteren bir örnek olan kitap, dünden bugüne değişen hayatı, fotoğrafın tarihi, görme biçimleri ve bakış teorisiyle birlikte işliyor.

Aydın Meral

“

Yaratıcısının amaçları arasında tam olarak ne vardı bilemeyiz ama bu mecralar, Führer'in Propaganda Bakanı Joseph Goebbels'in elinde olsa acaba ne amaçla kullanırdı sorusu da zihne takılmıyor değil.

Sosyalliği sekteye uğratan sosyal medyanın salt günlük kullanımdan çıkıp akademinin örneklem alanına girmesi, bu alana dair akademik çalışmaların olması gereklidir. Bu bilişimsel sosyal platformların tarihsel oluşumu ve gelişiminin bütünlüklü incelenmesini sağlayan metinlerin üretilmeye başlanması, bu alanlara ilişkin araştırma incelemelerin nesnel alanda değerlendirilmesini de sağlamıştır. Yetgül Karaçelik'in Görsel Kültür ve Fotoğrafın İzinde Instagram adıyla kitaplaştırılan tez çalışması, Instagram'ı görsel kültür ve fotoğrafın tarihsel macerasının izini sürek mercek altına almış.

İlkin farklı ve yaratıcı düşünen bir zihnin ürünü olarak ortaya çıkan sosyal medya alanları, küreselleşen ve metalaşan iletişimsel bağların esnek, mobile edilebilen ve hızlı yayılan birer nesnesi haline geldiler. Yaratıcısının amaçları arasında tam olarak ne vardı bilemeyiz ama bu mecralar, Führer'in Propaganda Bakanı Joseph Goebbels'in elinde olsa acaba ne amaçla kullanırdı sorusu da zihne takılmıyor değil. Üstelik bakanlığın tam ismi Halkı Aydınlatma ve Propaganda Bakanlığı'ysa...

Sosyal ağların doğrusal iletişim hattını dönüştürüp düzlemsel bir alana yaydığı günümüzde Lan Spalter'in tasarımları, artık salt elit kesimin değil; toplumun tüm sınıfsal katmanlarında ve tüm amaçlar için kullanılmaktadır. Durum bu olunca Instagram'ın tek bir tanıma sığması kapsam geçerliliği sorununu doğurur. İki bin yıl önce tiyatrodaki doğmuş üç birlik kuralının ya da elli yıl önce basılı gazetelerin bir gün ortadan kalkacağı söylene, sanırım o dönemin en öngörülü kişileri bile buna karşı çıkardı. Ancak günümüzde Instagram –ve öncülleri/

“

Instagram'ın yaygınlaşmasının yol açtığı bağımlılığı da kitaba konu olan verilerden de takip edebilmekteyiz: Gittikçe artan kullanıcı sayısı ve kullanım süresi.

ardılları- aile albümlerinde yer alan isimlerin bile yeni kuşak tarafından unutulmasına yol açmış durumda. Çoğu şeyi ortadan kaldırmaya başlayan bu mecraların ve yeni iletişim araçlarının on yıl sonrasında insan ilişkilerini ve gündelik hayatı nasıl biçimlendireceğini kestirmek içinse sanırım temkinli olmak gerek; zira değişimleri çok hızlı ve güçlü. Halihazırda Instagram, yeni bir kültür inşa etmiş durumda ve bu kültürel inşa, görsel kültürün toplumları etkileme/kontrol altına alma dinamiğinden yola çıkılarak gerçekleştirilmekte. Geçmişten bugüne fotoğrafın serüveni Instagram'la birlikte farklı bir boyut kazandı. Görsel Kültür ve Fotoğrafın İzinde Instagram çalışması, bu dönüşümün sosyolojik geçişlerini titizlikle sergiliyor.

Kitabın ele aldığı pek çok başlıktan biri olan gerçeklik ve kurgu arasındaki çizginin silikleşmesi, sanırım en düşündürücü olanlardan. Burada sulandırılmış gerçekliği de bir okuyucu alımlaması olarak not alabiliriz. Çünkü gerçeğin manipüle edilebilirliği, kurgunun gerçek olarak gösterilmesi günümüzde artık çok daha kolay. Öyle ki manipülasyon ve kurgunun şiddetli ve hızlı yayılmacılığı karşısında gerçeğin sesi çok daha güçsüz çıkıyor.

GİTTİKÇE GÜÇLENEN BAĞIMLILIK

Instagram'ın yaygınlaşmasının yol açtığı bağımlılığı da kitaba konu olan verilerden de takip edebilmekteyiz: Gittikçe artan kullanıcı sayısı ve kullanım süresi. Gittikçe güçlenen bu bağımlılık durumu dikkate alındığında, Instagram gibi mecralar ileride televizyonun veliahdı mı olur ya da karanlık güçlerin paramiliter gücü için yeni olanaklar mı sunar; buna benzer soruların cevaplarını bugün tam olarak vermek mümkün olmasa da, sosyal medyanın toplum yararına kullanımını-

“

Instagram'ın alt uygulama kullanımı gerektirmesi ve dilsel kodların bazılarını ortadan kaldırıp yerine salt görsel bir kullanım alanı yaratması dolayısıyla binlerce yıldır oluşan iletişim yol, yöntem ve kanallarını da dönüşüme sokması bu uygulamanın başlı başına bir özgün alana doğru evrilmesine de zemin hazırlamaktadır.

nın olanakları üzerine düşünenler de az değil. Instagram gibi sosyal medya mecralarının toplumca geniş tabanlı kullanımına dönük olanaklar, biraz da bu mecralar üzerine düşünmemizi sağlayacak akademik çalışmalardan geçiyor. Algoritma tabanlı çalışan bu mecraların büyük bir ticari kullanım alanı sunduğu ve reklam sektörünü de dönüştürdüğü gündelik yaşam tecrübesiyle ve istatistiklerle sabit olduğundan, bu mecraların sadece toplumsal yarar amaçlı değil, ticari kâr güdüsüyle kullanım olanakları da araştırılmakta, sürekli yeni çalışmalarla bu mecraların sınırları zorlanmaktadır.

INSTAGRAM'IN YARATTIĞI KÜLTÜR

Instagram'ın alt uygulama kullanımı gerektirmesi ve dilsel kodların bazılarını ortadan kaldırıp yerine salt görsel bir kullanım alanı yaratması dolayısıyla binlerce yıldır oluşan iletişim yol, yöntem ve kanallarını da dönüşüme sokması bu uygulamanın başlı başına bir özgün alana doğru evrilmesine de zemin hazırlamaktadır. Sosyal/toplumsal değişimlerin küçük kıvılcıklarının bile devasa tepkisellikleri dönüşmesini sağlama gücüne sahip sosyal medya, diğer yandan da fırtınalar koparılması gereken durumlarda pasifize kitlelerin oluşmasına yol açmakta ve sosyal medya ikonlarının “mürit”lerini yönlendirmeye çalıştığı bir zemine rahatlıkla evrilebilmektedir. Ancak kitapta dikkat çekilen önemli bir konu da, sosyal medya ağlarının sınırsız imkânlar sunmasının yanı sıra aslında kullanıcıları belli kalıplara hapsetmesidir. Instagram'ın fotoğraf ve video paylaşım ağı olması, ağda görünür olmanın esas olması, Instagram'ın alternatif bir ağ olarak kullanılmasının önüne geçer. Bu durum diğer taraftan Instagram'ın yarattığı kültüre işaret eder. Sürekli eğlenen, güzel görünen ve tüketen bireyler söz konusudur. Yaşanmışlıkların

tümü ayrım gözetmeksizin “an”lık olarak kayıt altına alınır, sergilenir ve diğer kullanıcılar tarafından bir kez görüldükten sonra tüketilmiş olur.

Büyük Birader’den bu yana değişen algıda biz kullanıcılar artık gönüllü bir ifşacı iken, Instagram’ın büyümesine katkı sunmaya devam ediyoruz. Bu büyümenin kapsama aldığı ve kapsam dışı tuttuğu konu/alanların da etkin belirleyicilerinin biz olmadığımız da ortadadır.

Karaçelik’in veriler, alıntılar ve literatür taraması ile bilimsel zemine oturttuğu kitabının konusunu oluşturan sosyal medya mecralarından biri olan Instagram’ın temelleri, gelişimi, dönüşümü örneklem-evren zemininde aktarılmakta ve alanın bantelini sunan bir çalışma olarak bize sunulmaktadır. Çift taraflı gözlemlenişlere imkân sağlayan Instagram’da takip eden ve edilen arasında bir denetim mekanizması çalışmakta ve ikona dönüşen takipçilerde içeriklerin bireyin öz yaşamından çıkıp kamusal ve endüstriyel bir misyona dönüştüğünün altını çizen Karaçelik, Instagram’ın ekonomik boyutunu da vurgulamaktadır. Ve buna eklenen ya da bununla paralel giden bir diğer konu değini mi de kadın bedeninin, odak noktası haline getirilmesidir. Çünkü Instagram aynı zamanda ekran kültürünün bir uzamıdır. Kişinin profili kendi ekranıdır, ekranda görünür olmak “güzel ve çekici” olmayı gerektirir. Kadın bedeni, ataerkil toplumun tüketim zinciri içerisinde biçimlendirilir. Instagram’da nesne, fotoğraf karesi içerisinde görünendir, bir nesnenin görülmeye değer olması var olan kültürel beğeniye işe koşar. Günümüzde filtrelerle, en moda yüz hatlarına sahip olarak Instagram’da görünür olmak mümkün.

Instagramla birlikte bu devasa bilişimsel sosyal mecraları yaratan ve yayılmasına zemin oluşturan mekanizmaların toplumları nereye sürüklediklerini ise zaman içinde göreceğiz. Tabi kendi sonumuzu da!

Görsel Kültür ve Fotoğrafın İzinde Instagram, Yetgül Karaçelik, Nota Bene Yayınları, 2019.

Hayatları Duyan ve Gören Bir Roman: Ausgang

Serkan Türk'ün ilk romanı "Ausgang", Yitik Ülke Yayınları tarafından raflarda yerini aldı. "Ausgang" bir tavuskuşu romanı değil, ama tavuskuşu gibi kuyruğunu açmış hayatların romanı; renkli, ahenkli, göz kamaştırıcı ve elbette hüznü...

Arzu Alkan Ateş

“

Ausgang, işte bu sesin zirveye ulaştığı son noktadır. Sınırları çizen kim? Sınırları aşamayanlar kimler?

Ausgang, Serkan Türk'ün ilk romanı. Yitik Ülke Yayınları tarafından geçtiğimiz günlerde yayımlandı. Romanın hem kapak görseli hem adı oldukça dikkat çekici. Türk'ün yükülerine aşına olan okur onun kendine ait bir sesi olduğunu bilir. Bu ses usul usul konuşur okurla. Acele etmeden, zamanı yavaşlatarak, anlara odaklanarak, nesnelere görünür kılarak, duyguları içselleştirerek... Ve bir an gelir bu ses sizi köşeye sıkıştırır. Kendinizle yüzleşemediğiniz takdirde buradan çıkış yok, der. Çıkış yok!

Ausgang, işte bu sesin zirveye ulaştığı son noktadır. Sınırları çizen kim? Sınırları aşamayanlar kimler? Bir kor gibi düşer içimize bu sorular. Aslında cevabını bildiğimiz ama bilmezlikten geldiğimiz bu soruların cevabını hatırlamamızı ister Türk. Hani görüp de unuttuğumuz, bilip de sustuğumuz anlar vardır ya işte o anlarla yüzleşmenin romanıdır Ausgang. “Sınırlar daha çok insanın ölmesidir.”

Romanın anlatıcısı roman boyunca kendisiyle konuşur. Geçmişle hesaplaşmak üzerine kuruludur bu konuşma. İçinde bulunduğu yalnızlığı anılarıyla doldurma uğraşı da denilebilir. Ve onun ada'ya varmasıyla başlar roman. Bu elbette iyi bir tercihtir. İnsan kendisiyle, geçmişle ancak bir ada'da hesaplaşabilir. Çünkü ada yalnızlıktır. Ada özgürlüktür. Ada çaresizliktir. Ada yabandır. “Bir yıldız, gökyüzünde çiçeğe dönüşür.” Yani ada aslında metaforudur. Türk'ün mekânların ruhundan anladığının bir göstergesidir bu. Kahramanının sıkışmışlığını başka bir mekânda bu kadar iyi ortaya koyamazdı.

Romanın diğer anlatıcısı Onnik Efendi'dir. Yıllar önce tuttuğu günlük Hami Pazarlı-

nın eline geçmiştir. Kendisi hayatta değildir. Yaşamı çoktan anı olmuştur. O yaşam acıyla yoğrulmuş ve unutmaya bitmiştir. Bir ülkenin sınırlarında, bir kimliğin imkansızlığında, bir aşkın yarım kalmışlığında, bir çemberin içinde hatırlamak ve unutmak. “Zaman bize istediğimizi değil, istediğini verir.” Ve “Hiçbir şey yalnızlıktan daha uzun sürmez.” Kayıplarımız ne kadar çoksa yalnızlığımız o kadar büyüktür. Onnik Efendi, birilerinin ötekileştirdiği, yalnız bıraktığıdır. “Oysa yeryüzünde ülkeler de çöker fikirler de...” Çökme-yen insanlar vardır. Çürümeyen ruhlar. Onnik Efendilerin ruhudur bu. Haksızlığa uğradığı halde, kötülüğe başvurmeyen, içindeki yarayı pansuman etmesini bilenlerin...

“Şehirler akvaryuma dönüşür ve başını dönüp dönüp camlara vurursun.” Serkan Türk romanın bir yerinde insanlığın trajedisini böyle anlatır. Ausgang’ın kahramanları bu trajediyi sahneye koyar. İşinden kovulan ve hırsızlıkla suçlanan Hacer, Almanya’ya gidip geri dönmeyen babasına mektuplar yazar. Yolunu kaybettiğini düşündüğü babasına çıkışı gösterir. Bulgaristan’dan göç eden Hasan, “Bana bir gün Georgi adını verdiler” der. Türkçe konuşmanın yasaklandığı, türlü zulme uğradığı, vatanı bildiği Bulgaristan’dan kaçıp gelir. Gelir gelmesine de geldiği yerde de öteki olur. Sınırın karşısından atılan bomba Hami Pazarlı’nın anne ve babasının evlerini başlarına yıkar. Enkaz altında iki beden tek ruh kalır. Ve daha niceleri. Parça parça öykülerle ilerler roman. Her hikâyede başını camlara çarpa çarpa çıkışı arar adı, kimliği, dini, dili farklı olan insanlar.

Geri dönüş ve bilinç akışı tekniği sayesinde geçmiş şu anla kesişir romanda. Gördüğü bir nesne, işittiği bir melodi, aldığı bir koku

“

Serkan Türk romanın bir yerinde insanlığın trajedisini böyle anlatır. Ausgang’ın kahramanları bu trajediyi sahneye koyar.

“

Serkan Türk doğanın dilini okumayı bilen bir yazar. Bunun izlerine öykülerinde de rastlarız. Doğayla ilgili tecrübelerinden sık sık yararlandığını bildiğimiz Türk, Ausgang'da doğayı bir imgelem, bir metafor olarak değil gerçek varlığıyla yorumlar.

bilincin koridorlarında bir yolculuğa çıkarır insanı. Ve vardığı son nokta elbette bilincin kör karanlığında pusuya yatmış bekleyen anılardır. Hatırladıkları ona bugün kurduğu yaşamın ipuçlarını gösterir. Aslında değişen bir şeyin olmadığını anlar. “Yaşam bir döngüdür.” Ve ne yazık ki “Sağır taklidi yapan Tanrı” bu döngünün değişmesini istemez. Onnik Efendi Balat'taki bodrum katında günlerce boşuna mı gizlenmiştir? Annesi, babası ve sevdiği kadın Hranuş boşuna mı öldürülmüştür. Bütün acılar boşuna mı çekilmiştir. Belki bir gün her şey değişir diyedir. Tanrı yeniden duymaya başlar, diyedir. İnsan denilen varlık insan olduğunu hatırlar, diyedir. Devletler günü geldiğinde ürettikleri fikirlerin kendi çöküşlerini hazırlayacağını fark eder, diyedir. Sınırları koyanlar, o sınırlar içinde hapsolacaklarını anlarlar, diyedir. Serkan Türk, umudun eşliğinde bırakır bizi. Umut olmadan yaşam nasıl devam eder?

Serkan Türk doğanın dilini okumayı bilen bir yazar. Bunun izlerine öykülerinde de rastlarız. Doğayla ilgili tecrübelerinden sık sık yararlandığını bildiğimiz Türk, Ausgang'da doğayı bir imgelem, bir metafor olarak değil gerçek varlığıyla yorumlar. “Ama nedense vahşi olduğunu düşündüğümüz hayat aslında evcildi de, biz tersini düşünüyorduk. Ormanların arasında uçuşan kuşlar, dalların arasında bir meyveymiş gibi asılı goriller, sekerek ağaçların arasında kaybolan ceylanlar bizden özgürdü. Her hayvan kendi sınırını bilip ona göre yaşıyor. Ya insan, ne kendi sınırının farkında ne de başkasının sınırlarının. Görünmez duvarlarına toslaya toslaya yaşayıp gidiyoruz.” Bir ağacın hatıraları, bir çiçeğin söyledikleri, aklımıza duyduğumuz güveni boşa çıkarır. Doğanın ruhu bizim aklımızdan çok daha üstündür. Tabi anlayana. Türk, belli ki bunu anlamıştır ve satırların arasında gezinen okura da sezdirmek ister. “Küçük ırmak nereye akarsın?/

Sana akarım. / Neler gördün yeryüzünde? / Taşlar gördüm. Her şeyi bilip susan. Kırklar gördüm, yayla kuzuları görmüş. Ağaçları dinledim./ Neler anlattı sana o ağaçlar?/ Gök birdir, sana yeter onun altında geçirdiğimiz zaman.”

Ausgang hacim olarak küçük bir kitap. Hepsini topu topu yüz doksan sayfa. Ancak çok katmanlı. Zengin bir içeriğe sahip. İnsana ait birçok duygu ve çatışmanın irdelendiğini fark ettiğiniz de kitabın sonuna gelmiş oluyorsunuz. Evlilik kurumunun sorgulandığı bir bölüm var ki, çok dürüst bir yaklaşımla, evelemeden gevelemeden söyleyeceğini söyleyip geçiyor, Türk. Romanın kahramanlarından Sıdıka'nın kocasının Onnik'e eşi ve evlilikle ilgili duygularını anlattığı bölüm, evliliğin ilişkileri nasıl yıprattığını çok iyi özetliyor. Ayrıca Hami Pazarlı'yla uçakta karşılaşan bir kadına söyledikleriyle evlilik kurumunu irdeliyor Türk. “Senin evli olmadığını öğrendiğinde, iyi bir evliliğin mümkün olmadığını anlatıyor. Bunun büyük bir aldatmaca olduğunu, eşlerin birbirlerinin hayatlarını işgal ettiklerini, böyle bir şeyin aslında insan doğasına aykırı geldiğini...” İnsanın bencilliği sadece doğaya, hayvanlara, bitkilere karşı değil, insan kendi türüne karşı da bencil bir varlık. Kendini zübde-i âlem sanan ama bir zerrecik olduğunu unutan insan için belki de tek çıkış kim olduğunu hatırlamasıdır.

Ausgang, içinde bulunduğumuz şu karanlık günlerde, her birimizin kulağına işte bunu fısıldıyor. Sınırları koyanlar, koydukları sınırların içinde başlarını camlara vura vura dolaşıyor. Ve biz de bundan nasibimizi alıyoruz. Ama umudunuzu yitirmeyin diyor Serkan Türk. “Zamanın seni bilmediğin, korktuğun bir şeye dönüştürmesine izin verme. Karanlık, kimine göre yeryüzünün apaçık görüldüğü tek şey. O parlak ışıkların altında başını dik tut ve sadece yürü. Sırtına güven. İçine hapsoldüğün o sığınaktan, korkulardan ve korkuluklardan uzaklaşacak ve hayatın olanaklarını fark edip çıkışı bulacaksın...”

ausgang, Serkan Türk, 190 syf., Yitik Ülke Yayınları, 2020.

Hayat Gilead'a sığar mı?

Margaret Atwood'un "Damızlık Kızın Öyküsü"nü devam ettirdiği "Ahitler" Canan Sılay çevirisiyle Doğan Kitap tarafından okurla buluştu. Atwood, köleleştirilmiş kadınların öfkesiyle, özgürleştirilmiş bir nesil için "Ahitler"i yazarak kadınlara özgürlük kapısını açıyor.

Aslı Güneş

“

Sosyal medyanın apokaliptik anlatı önerileriyle dolması boşuna değil. Şimdi dört duvar arasında oturup umutsuzca, bizi bekleyen geleceği öğrenmeye çalışıyoruz. Üstelik çok uzaklardaki bir geleceği değil, hemen iki ay sonrasını.

Malum, korona günlerindeyiz ve virüsten olduğu kadar, bizi evde oturmaya çağıran o sloganın muhafazakâr tınısından da ürküyoruz: #Hayatevesiğar. Evde oturmanın verdiği can sıkıntısından çok, hayatımızın geri dönüşsüz biçimde değişeceği düşüncesi bizi tedirgin ediyor. Ya bir sabah uyandığımızda kendimizi devcileyin bir ev canlısına dönüşmüş bulursak? Ya yüzyıllar önce sokağa taşınan hayat yeniden o bunaltıcı ev içlerine dönerse?

Sosyal medyanın apokaliptik anlatı önerileriyle dolması boşuna değil. Şimdi dört duvar arasında oturup umutsuzca, bizi bekleyen geleceği öğrenmeye çalışıyoruz. Üstelik çok uzaklardaki bir geleceği değil, hemen iki ay sonrasını.

Hatırlayın, Atwood yazmıştı, özellikle kadınlar için bu nefes alınması imkânsız dünyayı. Bütün dünya önce kitabını okuyup sonra da dizisini izlemişti. Totaliter Gilead Cumhuriyeti'nde “Teyzeler, Eşler, Marthalar ve Damızlık Kızlar” olarak evlere hapsedilen kadınların öyküsünü gözlerimizde dehşet ifadesiyle okuduk. Distopyaların bize hiç de uzak olmadığı bir çağda, hayat sanatı taklit etmiş, Margaret Atwood'un, 1985'te yayımlanan romanı Damızlık Kızın Öyküsü, muhafazakâr totaliterliğin aynası olmuştu.

Ne diyordu Damızlık Kızın Öyküsü'nün anlatıcısı? “Biz, iki bacaklı rahimleriz. Hepsi bu.” Kadının ve cinselliğin üremeye indirgendiği, kadın bedeninin ayıp sayıldığı Gilead rejimi herkes için bir parça tanıdıktı. Gilead'daki duvarın bir benzeri Trump'ın Meksika sınırına örmek istediği duvardı. Bu aşinalık, koltuklarımıza kurulup uzak bir gelecek için kaygı duyma konforumuzu aldı elimizden. Ne oluyorsa şimdi oluyordu ve ne olacaksa şimdi olacaktı.

HAYAT EVE SIĞAR MI?

Sosyal medyanın kaygısız neşesini, dijital çağın kibirini alaşağı eden o kadar çok şey vardı ki: Savaşlar, ekolojik felaketler, açlık, yoksulluk, mülteciler... Ama sanırım iradenin iyimserliğini de kıran hayatın bundan sonra evlere sığdırılacağı düşüncesi oldu. Gerçekten sığarmı? Önce yazının başlığındaki soruya bakalım: Hayat Gilead'a sığarmı?

Atwood, Ahitler'i yazdığına ve kadınlara özgürlük kapısını açtığına göre hayır, sığmaz. Sığmıyor ki, o Odysseus kurnazlığıyla Lydia Teyze ve Damızlık Kızlar'ın kızları Gilead'ın duvarlarını yıkıyorlar. Öyle kan gövdeyi götürüyor sanmayın, hayır. Lydia Teyze rejimin içinden, rejimin araçlarıyla, pragmatizmiyle savaşıyor. Özgürlük için mi, pek sayılmaz. O, Walter Benjamin'in dediği gibi, "torunlarımızın kurtarılması idealiyle" değil, "köleleştirilmiş atalarımızın imgesiyle" savaşıyor. Hatta Gilead rejimine tabi kılınmadan önce gördüğü işkencenin, elinden alınmış geçmişin ve geleceğin imgesiyle. Bu intikamcı ruh, kabul etmek gerekir ki, Lydia Teyze'yi pek sevimli, idealist bir savaşçı kılmıyor. Ama zaten Atwood'un derdi de doğrucu bir demokrasi mücadelesi çizmek değil, değişimin ve kurtuluşun mümkün olduğunu göstermek. O, Terry Eagleton'ın İyimser Olmayan Umut'ta tarif ettiği gibi, "Geçmiş bir girizgâha, şimdiyi ise salt boş bir bekleyişe indirgeyen bir gelecek fetişizmi" olan umuttan ziyade, şimdide, bizim eylemlerimizle şekillenen bir geleceğe inanıyor: "Mahkûm edildiğimiz bir 'gelecek' yok. Her çeşit olası gelecek mevcut. Ve hangisini yaşayacağımız bizim şu an ne yaptığımıza bağlı."

Atwood, sonuç odaklı kararlılığını Lydia Tey-

“

O, Terry Eagleton'ın İyimser Olmayan Umut'ta tarif ettiği gibi, "Geçmiş bir girizgâha, şimdiyi ise salt boş bir bekleyişe indirgeyen bir gelecek fetişizmi" olan umuttan ziyade, şimdide, bizim eylemlerimizle şekillenen bir geleceğe inanıyor: "Mahkûm edildiğimiz bir 'gelecek' yok.

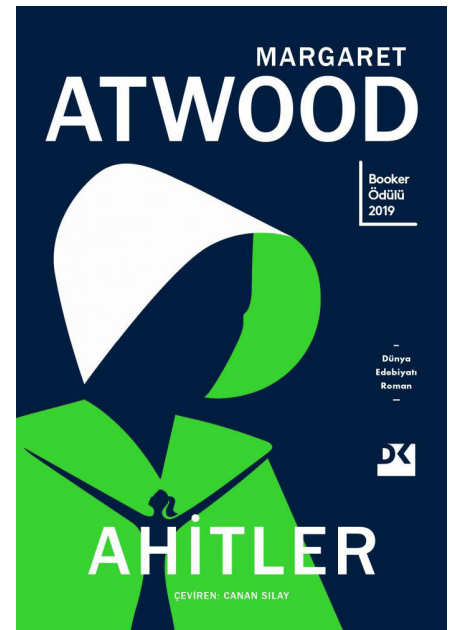
ze'ye ödünç vermiş gibidir. Onun burjuva demokrasisi içerisinde gördüğü düşlere inanalım ya da inanmayalım, ancak şimdide ve kolektif iradeyle inşa edilecek bir gelecek için yaptığı çağrı önemli.

Hele bu karantina günlerinde, Atwood'un Ahitler'de Damızlık Kızlar için yazdığı kurtuluş öyküsü fazlasıyla naif gelebilir ama unutmamalı ki Atwood, özgürlük için dökülen kanları ima yoluyla geçiştirmeyi yeğliyor. Ama elimizde tuttuğumuz kitap, Lydia Teyze'nin, Agnes'in ve Nicole bebeğin günlükleri zaten özgürlüğün ve geleceğin ne üzerine kurulduğunu söylüyor bize...

Şimdi bir soru: Hayat eve sığsaydı, Ahitler yazılır mıydı? Piyasanın sihirli eli, çok satanlar listesi, şaşaalı edebiyat lansmanları mı yazdırdı bu devam romanını Atwood'a, yoksa ancak ve ancak sokakta hayat bulan hayatın kendisi mi? Galiba ikincisi.

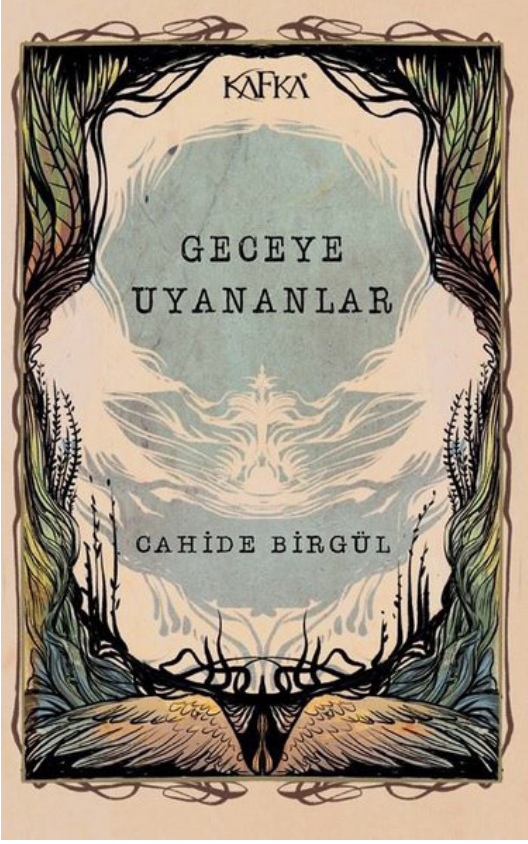
Bakmayın, bir virüsten medet uman muhafazakârlığa. Hayat eve sığmıyor, Gilead'a da... Ahitler öyle diyor.

Margaret Atwood. Ahitler. Çev. Canan Silay. Doğan Kitap.

Ahitler, Margaret Atwood, Çev: Canan Silay, 504 syf., Doğan Kitap, 2020.

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Geceye Uyananlar

Yazar: Cahide Birgöl
Yayınevi: Kafka Kitap
Sayfa Sayısı : 336

Antonio Gibi Biri

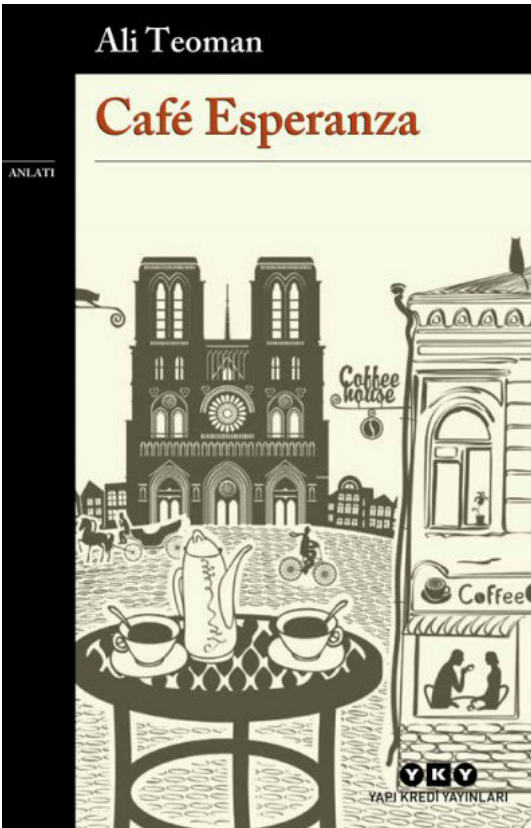
Yazar: Susanna Mattiangeli
Çevirmen: Nükhet Amanoel
Yayınevi: : Can Çocuk
Sayfa Sayısı: 32

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Şark Şekerciliği

Yazar: Friedrich Unger
 Çevirmen: Merete Çakmak, Priscilla Mary Işın
 Yayınevi: YKY
 Sayfa Sayısı : 152

Café Esperanza

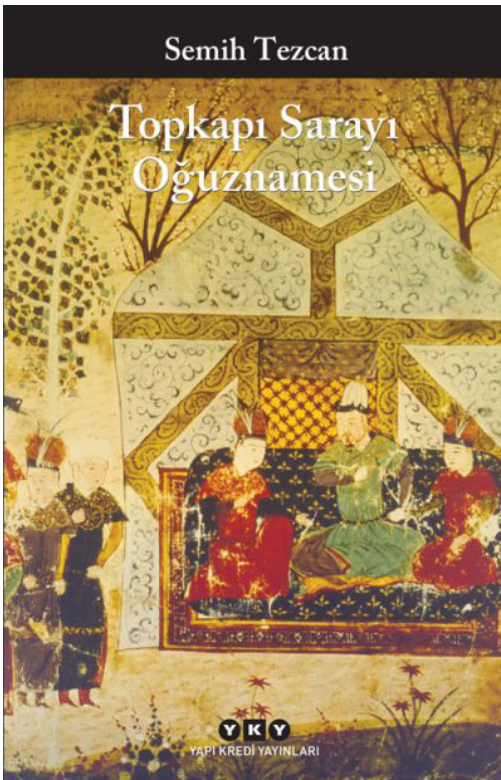
Yazar: Ali Teoman
 Yayınevi: YKY
 Sayfa Sayısı: 68

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Bir Kılıç Üzerine Çıkarsamalar

Yazar: Claudio Magris
Çevirmen: Leyla Tonguç Basmacı
Yayınevi: YKY
Sayfa Sayısı : 64

Topkapı Sarayı Oğuznamesi

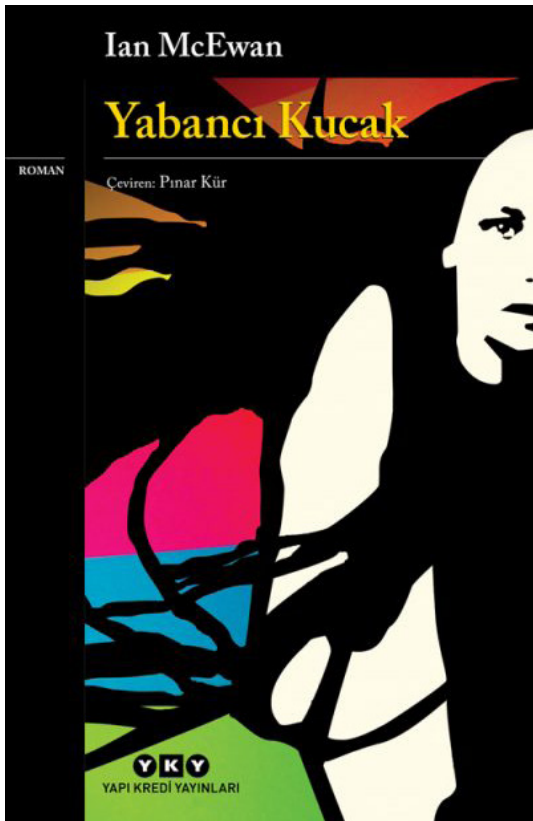
Yazar: Prof. Dr. Semih Tezcan
Yayınevi: YKY
Sayfa Sayısı: 308

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Yüklerin En Değerlisi – Bir Masal

Yazar: Jean-Claude Grumberg
 Çevirmen: Aysel Bora
 Yayınevi: YKY
 Sayfa Sayısı : 64

Yabancı Kucak

Yazar: Adrian McKinty
 Çevirmen: Ian McEwan
 Çevirmen: Pınar Kür
 Yayınevi: YKY
 Sayfa Sayısı: 112

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Alayına İsyân

Yazar: Mine Söğüt
Yayınevi: Can Yayınları
Sayfa Sayısı : 264

Bir Kadının Yüreği

Yazar: Maya Angelou
Çevirmen: Doğacan Dilcun Doğan
Yayınevi: Everest Yayınları
Sayfa Sayısı: 350